

Životné prostredie

REVUE PRE TEÓRIU A STAROSTLIVOSŤ O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

ROČNÍK 45

3/2011

Mestská a vidiecka krajina

Komplex procesov urbanizácie spôsobil odlišné formovanie dvoch základných typov krajiny: mestskej a vidieckej. Rozširovanie mestskej krajiny sa v ostatných desaťročiach stáva čoraz zložitejším a nerovnomernejším procesom v rámci celej planéty. Mestská krajina je výsledkom vzájomne previazaných ekonomických, demografických, sociálno-kultúrnych, politických, technologických a environmentálnych procesov, ktoré formujú jej charakter. V mestskej krajine tieto procesy spôsobujú dynamické zmeny využitia krajiny a zmeny správania sa človeka a spôsobu jeho života. Vidiecka krajina sa tradične spája s poľnohospodárstvom, prípadne lesníctvom a rybárstvom. Je zásobárňou prírodných zdrojov pre rozvoj urbánnych oblastí. Poskytuje priestor pre infraštruktúru potrebnú na fungovanie mestského prostredia. Slúži ako otvorený priestor pre rozvoj a šírenie sa mestskej krajiny, je priestorom, v ktorom sa odohráva aj významná časť spotreby obyvateľov mestského prostredia, ako aj ich rekreačno-oddychových aktivít.

Viacere aspekty zmien v mestskej i vidieckej krajine sa prejavujú v dôležitých spätno-väzbových efektoch, akými sú napr. hodnoty, prístupy a rozhodovacie správanie. Tieto zasa spätne ovplyvňujú dynamiku komplexu procesov následných zmien v krajine. Monotematické číslo sa pokúša načrtnúť niektoré z uvedených aspektov dynamiky mestskej i vidieckej krajiny. Napríklad rozdiely medzi urbánym a rurálnym prostredím možno charakterizovať na základe koeficientu ekologickej stability a agregovaného indexu životného prostredia. Problémy vidieckej krajiny poukazujú na štrukturálne zmeny v poľnohospodárstve, ktoré sa následne prejavujú aj v sociálnej a environmentálnej oblasti, preto poľnohospodársku krajinu treba manažovať tak, aby opatrenia boli ohľaduplné k prírodnému prostrediu. Vidiecka krajina v blízkosti veľkých miest svojou atraktivitou, vysokou biodiverzitou, existujúcim funkčným zameraním a kvalitou životného prostredia vytvára priestor zaujímavý aj pre suburbanizačný rozvoj. Často ide o atraktívnu poľnohospodársku (s historickými štruktúrami), vinohradnícku, ale aj rekreačnú krajinu. Špecifickým problémom je sídelná vegetácia, ktorá predstavuje na jednej strane významnú zložku mestskej krajiny, ale na druhej strane je ako prvá atakovaná a na jej mieste vyrastajú rozsiahle nákupné a priemyselné centrá, lukratívne rodinné domy a pod. Poznať význam sídelnej vegetácie a jej funkcie v kontexte kontinuálnych premien mestskej krajiny je nevyhnutné.

Súčasná mestská i vidiecka krajina, ako veľmi dynamický priestor, si vyžaduje podrobnú inventarizáciu podmienok a monitoring ich zmien. Poznatky tohto charakteru sú veľmi dôležité pre rozhodovací proces, ktorý môže prispieť k udržateľnému rozvoju obidvoch typov krajiny a prijateľnej kvalite života ich obyvateľov.

Vladimír Ira

Obsah

- M. Huba, V. Ira, B. Chrenka:** Odlišnosti medzi rurálnym a urbánym prostredím na Slovensku vo svetle vybraných environmentálnych ukazovateľov 115
- Z. Izakovičová:** Problémy poľnohospodárskej krajiny Slovenska..... 119
- B. Šarapatka:** Management zemědělské krajiny šetrný k přírodnímu prostředí 123
- Z. Krnáčová, D. Štefunková:** Atraktivita malokarpatskej vinohradníckej krajiny a jej ohrozenie suburbanizáciou ... 128
- M. Moyzeová:** Význam demografického potenciálu pri rozvoji mesta Svätý Jur 136
- V. Piscová, J. Špulerová:** Historické štruktúry poľnohospodárskej krajiny v Považskom regióne..... 141
- J. Supuka:** Vegetačné štruktúry sídel v kontexte kontinuálnych premien 146
- Z. Rózová, E. Mikulová:** Význam estetickej funkcie pri tvorbe nových obytných súborov..... 151
- J. Novák:** Trendy v pasienkovom hospodárstve..... 158

Kontakty

- M. Cimbůrková, B. Šerá:** Specifika vegetace kolem silnic a dálnic – problematika začlenění dřevin do volné krajiny 162

Recenzie

- L. Zaušková:** História a súčasnosť výskumu erodovaných spustnutých pôd na Slovensku..... 166

The Environment

REVUE FOR THEORY AND CARE OF THE ENVIRONMENT

VOLUME 45

3/2011

Contents

M. Huba, V. Ira, B. Chrenka: Differences between the Rural and Urban Environments in Slovakia in the Light of Selected Environmental Indicators	115
Z. Izakovičová: Problems of Agricultural Landscape in Slovakia	119
B. Šarapatka: Environment-friendly Management of Agricultural Landscape	123
Z. Krnáčová, D. Štefunková: Attractiveness of the Malé Karpaty Mts. Vineyard Landscape and its Threat by Suburbanization	128
M. Moyzeová: Importance of Demographic Potential for Development of Svätý Jur Town	136
V. Piscová, J. Špulerová: Historical Structures of Agricultural Landscape in Považie Region	141
J. Supuka: Vegetation Structures of Settlements in Context to Continual Changes	146
Z. Rózová, E. Míkulová: Importance of Aesthetic Function in the Creation of New Residential Complexes	151
J. Novák: Trends in Pasture Farming	158
Contacts	
M. Cimbůrková, B. Šerá: Specification of Vegetation along Roads and Highways – Problematics of Woods Integration into the Open Landscape	162
Reviews	
L. Zaušková: History and Current State of Eroded Waste Lands Research in Slovakia	166

Urban and Rural Landscape

The complex of urbanization processes caused different formation of two basic landscape types: urban and rural ones. In the last decades expansion of urban landscape becomes more complex and unequal procedure in our planet. Urban landscape is the result of interrelated economic, demographic, social-cultural, political, technological and environmental procedures that form its character. In urban landscape these procedures cause dynamical changes in land use as well as changes in man's behaviour and his way of life. Rural landscape is traditionally connected with agriculture, forestry and fishing. It is the storage of natural resources for the development of urban areas. It gives space for the infrastructure necessary for operation of urban environment. It serves as an open space for the development and expansion of urban landscape; it is a space where comes about also the significant part of consumption of inhabitants of urban environment as well as their recreation-rest activities.

More aspects of changes in urban and rural landscape are manifested in important feedback effects as e.g. values, approaches and decision behaviour. They influenced the dynamics of the processes of subsequent landscape changes. The monothematic issue tries to draft some of the mentioned aspects of dynamics of urban and rural landscape. For example the differences between urban and rural environment can be characterized on the basis of the coefficient of ecological stability and aggregated environmental index. The problems of rural landscape point at structural changes in agriculture manifested in social as well as environmental field, therefore agricultural landscape must be managed through the measures that are friendly to the natural environment. Rural landscape near cities by its attractiveness, high biodiversity, existing functional direction and environmental quality creates a space important also for suburbanization development. Frequently it is an attractive agricultural (with historical structures), vineyard as well as recreation landscape. A special problem is the settlement vegetation that is an important element of urban landscape on the one hand and is attacked above all on the other hand. On its place appear extensive shopping and industrial centres, lucrative family houses etc. It is unavoidable to know the significance of settlement vegetation and its function in the context of continual changes of urban landscape.

The present urban and rural landscape as a very dynamic space requires a detailed inventory of the conditions and monitoring of their changes. Knowledge of this kind is very important for the decision-making process that can contribute to sustainable development of both landscape types and acceptable quality of life.

Vladimír Ira